

Norges Miljøvernforbund (NMF)
Postboks 593
5806 BERGEN
NORWAY

www.nmf.no
nmf@nmf.no
kurt@nmf.no
tersa@biomar.com
trygve@nmf.no
arnfinn@nmf.no

Bergen / Stavanger / Trondheim / Frøya, 16.05.2019

Hovedmottakere:	E-post:	Saksnummer:
Klima- og miljødepartementet	postmottak@kld.dep.no	2012/4095 https://www.saksmappe.no/opsyn/3AN/2F/data.ansyn.w/2F/opsyn/4/2F/Saksmappe_47241789_4095_2012
Miljødirektoratet	post@miljodir.no	2018/13674 https://www.saksmappe.no/opsyn/3AN/2F/data.ansyn.w/2F/opsyn/4/2F/Saksmappe_99991291_13674_2018
Olje- og energidepartementet	postmottak@oed.dep.no	2019/704 https://www.saksmappe.no/opsyn/3AN/2F/data.ansyn.w/2F/opsyn/4/2F/Saksmappe_97714199_704_2019
Fylkesmannen i Trøndelag	fmltpost@fylkesmannen.no	2019/5647 https://www.saksmappe.no/opsyn/3AN/2F/data.ansyn.w/2F/opsyn/4/2F/Saksmappe_97478360_5647_2019
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	fmmrpostmottak@fylkesmannen.no	2019/5647-9 https://www.fylkesmannen.no/contentassets/130183612640409a4dd41051353737/frøya_vindkraft.pdf
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	postmottak@kmd.dep.no	2019/1277 https://www.saksmappe.no/opsyn/3AN/2F/data.ansyn.w/2F/opsyn/4/2F/Saksmappe_97341789_1277_2019
Artsdatabanken	postmottak@artsdatabanken.no	
FN-Sambandet	fn-sambandet@fn.no	
Nordisk Råd	Receptionen@norden.org	
Nordisk Ministerråd for Miljø og Klima (MR-MK)	anas@norden.org	
Kontroll- og konstitusjonskomiteen	kontroll-konstitusjon@stortinget.no	

HASTER! Smølalirypa, Norges eneste endemiske fugleart er direkte truet av vindindustri. Norges Miljøvernforbund (NMF) krever at Staten Norge ivaretar sitt nasjonale og internasjonale ansvar for å bevare dens videre eksistens og fremtid.

NMF anmoder samtidig også om oppsettende virkning for Fylkesmannen i Trøndelag sitt vedtak med referansenummer 2019/5647-9.

Norges Miljøvernforbund

Hovedkontor:

Postboks 593
5806 BERGEN
Skuteviksboder 24
Bank: 9521.05.71982
Internett: www.nmf.no

Tlf: 55 30 67 00
Faks: 55 30 67 01

Org.nr. 871 351 082 MVA
Epost: nmf@nmf.no

Region Sør / Øst

Postboks 9261
Grønland
0134 OSLO
Tlf: 55 30 67 00
Epost: oslo@nmf.no

Region Nord-Norge

Postboks 446
9255 TROMSØ
Tlf: 913 57 125
Epost: nord@nmf.no

Innhold

1.0.	Introduksjon:	3
2.0.	Takk til bidragsytere	4
3.0.	Smølalirypa er Norges eneste endemiske fugl	5
4.0.	Staten Norge har ikke ivaretatt sitt forvaltningsansvar for Norges eneste endemiske fugl	7
5.0.	Smølalirypa er under sterkt press	8
5.1.	Smølalirypa er kanskje utryddet på øya Smøla	8
5.2.	Smølalirypa er utryddet fra øya Sula	10
5.3.	Disse rypene finnes ikke lenger, de er fotografert på Sula!	11
5.4.	På øya Hitra er det etablert et fugledrepende vindindustriområde	12
5.5.	Vindturbinene på Frøya kunne ikke ha vært plassert verre	18
6.0.	Siden 2008 har Norge utbetalt minst 17 milliarder kroner for bevaring av arter i utlandet.	18
7.0.	FN's Naturpanel IPBES	19
8.0.	Flere øyer i Midt-Norge synes å ha sin lokale variant av smølalirype	20
9.0.	Smølalirypene på Frøya-Hitra-Smøla, Norges svar på Galápagosøyene	22
10.0.	Frøya og Hitra, Norges egen Noahs Ark	23
11.0.	Anmodning om at norske myndigheter gjør tiltak for å bevare en levedyktig bestand av smølalirype ...	24
11.1.	Lovhjemler	24
11.2.	De gjenværende øyene der smølalirype fremdeles befinner seg må bli fritatt for vindkraftutbygging	27
11.3.	Vindindustriprodusentene bør pålegges å starte avlsprogram for smølalirype	27
11.4.	Prinsippet om at "forurenser betaler" tilsier at vindkraftprodusentene må dekke omkostningene for gjeninnførsel av smølalirype til Smøla	27
12.0.	Norge som rettsstat	28
13.0.	Kjennetegn for endemiske arter	29
14.0.	Anmodning om oppsettende virkning for Fylkesmannen i Trøndelag sitt vedtak med referansenummer 2019/5647-9	30
15.0.	Registreringer av smølalirypa i Artsdatabanken	32
16.0.	Sørlig myrsnipe holder også til på Frøya	33
17.0.	Havørn med åpne øyne og knekt vinge	34
18.0.	Hvordan vindturbiner dreper	35
18.1.	Direkte kollisjon med fast installasjon	35
18.2.	Direkte treff fra et turbinblad i bevegelse	36
18.3.	Fysisk skade med senere død	36
18.4.	Barotrauma som resultat av plutselige trykkendringer rundt turbinbladene	36
19.0.	Generell bestandsnedgang for alle rypearter	37
19.1.	Rypekullets betydning for artens overlevelse	37
20.0.	Søk etter døde smølaliryper i nærheten av vindturbinene	38
21.0.	Ytterligere informasjon om fugl som er drept av vindturbinanlegg i smølalirypenes områder	40
22.0.	Smølalirypa - vår neste geirfugl?	42
23.0.	Konklusjon:	43
24.0.	Kopimottakere:	44

1.0. Introduksjon:

Smølalirypa er en genetisk unik underart av lirype som nå kun eksisterer med genetiske distinkte populasjoner på Hitra og Frøya. På øya Smøla der den fikk sitt navn har nå høy dødsrate gjennom flere år med vindturbiner kanskje utryddet denne bestanden genetisk. Underarten er sårbar og truet. Begge artene lirype og fjellrype har på landsbasis hatt en så dramatisk nedgang de senere årene, av ukjente årsaker, at de er tatt inn på rødlista. Rødlista i Norge er utarbeidet etter Den Internasjonale naturvernunionen (IUCN) sine retningslinjer. Smølalirypa er en unik fugl med egenskaper som er tilpasset et mildere kystklima, og følgelig også den lirypa som genetisk er best egnet til å takle et mildere og mer snøfattig klima. De gjenværende populasjonene utenfor nordre del av Møre og Romsdal, og Trøndelag er Norges egen Noahs Ark som godt kan vise seg å bli redningen for de Skandinaviske populasjonene av lirype om klimaendringene skulle bli en realitet. Vindturbiner i dens leveområder er en direkte trussel for artens eksistens. Staten Norge må treffe de nødvendige vedtak og tiltak som ivaretar forvaltningen av dens leveområder og sikrer den en trygg og god bestandsutvikling.

Fra Konvensjonen om biologisk mangfold siteres:

«Artikkel 13. Opplæring og bevisstgjøring av publikum

De kontraherende Parter skal:

- a) fremme og oppmuntre forståelsen av hvor viktig det er og hvilke tiltak som kreves for å bevare biologisk mangfold, så vel som å **spre dette gjennom media**, samt å ta inn slike emner i utdanningsprogrammer; og
- b) samarbeide, på hensiktsmessig måte, med andre stater og internasjonale organisasjoner for å utvikle programmer for opplæring og bevisstgjøring av publikum med hensyn til bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold.»

Kilde:

<https://lovdata.no/traktat/1992-06-05-1/a13>

På grunnlag av artikkel 13 i Konvensjonen om biologisk mangfold håper NMF at media er villig til å fremme og oppmuntre forståelsen av hvor viktig det er og hvilke tiltak som kreves for å bevare smølalirypa.

2.0. Takk til bidragsytere

Norges Miljøvernforbund ønsker å takke følgende bidragsytere i forbindelse med utarbeidelsen av denne rapporten:

- Terje Sæther, forhenværende rypeforsker med cand.real. oppgave på Smølalirype, har lest gjennom og verifisert innholdet i denne rapporten.
- Martin Pearson har latt NMF få bruke fotografier av smølalirype og vindmålere
- Oddvar Heggøy, NOF/Norsk Ornitologisk Forening har latt NMF få bruke fotografier av smølalirype
- Ole Reitan har gitt NMF noe muntlig informasjon, samt latt NMF få bruke fotografier av smølalirype. NMF har dessverre ikke hatt kapasitet til å gå gjennom alle rapportene som Ole Reitan har referert til.
- Avdelingsleiar Rannei Botten ved Norsk myrmuseum på Smøla, har latt NMF få bruke fotografi av utstoppet smølalirype
- Ingolf Jektvik har latt NMF få bruke noen virkelig flotte fotografier av smølalirype fotografert på Hitra.

Copyright: Ingolf Jektvik. Fotografiet er gjengitt etter tillatelse fra fotografen. Smølalirype fotografert på Hitra på Skjellandet ved Jektvika, Ansnes. Stegg sittende: 27/2 2010. Legg merke til de brune spettene som er typisk for denne underarten om vinteren.

På side 26 i NINA-rapport 620 finner man et annet nærbilde av smølalirypa i vinterdrakt:

<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2467009>

3.0. Smølalirypa er Norges eneste endemiske fugl

Smølalirypa er Norges eneste endemiske fugl, det vil si at den forekommer kun i dette geografiske området. Golfstrømmen fører til at øyene utenfor Trondheimsfjorden har milde vintre med svært sparsommelige snømengder. På de største av disse øyene, Frøya, Hitra og Smøla, har det utviklet seg genetisk unike rypebestander som er definert som en egen underart (*Lagopus lagopus variegatus*). De andre rypene vi har i Norge, lirype og fjellrype, får helhvitt farge om vinteren. Det morfologisk spesielle med underarten Smølalirype er blant annet at den gjennom genetisk tilpasning til et snøfattig Atlantisk klima har utviklet seg til å ha en fjærdrakt med innslag av brune fjær om vinteren. Denne antipredatortilpasningen gjør slik at den mye bedre tilpasset vinteren på disse øyene. Den skifter også mye senere til hvitt i vinterdrakten og mye tidligere til vårdrakt av samme årsak (Sæther 1989).

Copyright foto: Ingolf Jektvik. Fotografiene er gjengitt etter tillatelse fra fotografen.
 Smølaliryper fotografert på Hitra på Skjellandet ved Jektvika, Ansnes.
 Rypepar: 15/9/2010

Følgende siteres om Smølalirype fra Wikipedia (dato: 08.05.2019):

«Underarten (*L. l. variegatus*) som finnes på Smøla skiller seg fra fastlandslirypene ved at den ikke blir helt hvit om vinteren. Denne har tradisjonelt vært skilt ut som egen underart sammen med bestandene på de andre store øyene i Midt-Norge. Nyere undersøkelser tyder på at rypene på Smøla har fjernere slektskap med rypene på Hitra og Frøya enn med fastlandsrypene, og må derfor må betraktes som distinkt lokal økotype eller variant.[3]»

Kilder:

<https://no.wikipedia.org/wiki/Lirype>

[3] = Quintela, M., Berlin, S., Wang Biao & Höglund, J. (2010) Genetic diversity and differentiation among *Lagopus lagopus* populations in Scandinavia and Scotland: evolutionary significant units confirmed by SNP markers. *Mol. Ecol.* 19(12): 2380–2393.

Kommentar fra biolog Terje Sæther til ovenstående sitat:

«Det korrekte er at rypene på Smøla ser ut til å ha fjernere slektskap med **rypene på Hitra og enda mer Frøya**, enn med fastlandsrypene. Mer presist formulert er det slik at rypene på Frøya er genetisk fjernest fra fastlandspopulasjonen, dernest kommer Hitrapopulasjonen. Rypene på Smøla viste ingen genetiske forskjeller fra fastlandspopulasjonen i de genetiske undersøkelsene foretatt først på 1980-tallet (Gyllensten et al 1985), men dette er egentlig ikke bevis på genutveksling (gene flow). Alle tre øypopulasjonene viser imidlertid morfologiske forskjeller fra nominatrasen på fastlandet *L. lagopus lagopus* (Sæther 1989), og må derfor betraktes som distinkt lokal økotype eller variant. Morfologisk står rypene på Frøya fjernest fra fastlandsrypene, spesielt ved pigmentert vinterdrakt og pigmentering av håndsvingfjær.»

Fra Store norske leksikon siteres følgende:

"På øyer utenfor Trondheimsfjorden hekker underarten smølalirype, *L. lagopus variegata*, som beholder noen brunspraglet fjær også i den ellers helhvite vinterdrakta."

Kilde:

<https://snl.no/lirype>

Kommentar fra biolog Terje Sæther til ovenstående sitat:

Smølalirype er også av og til registrert med det greske navnet *L. lagopus variegatus*. I Artsdatabanken er smølalirype registrert med det latinske navnet *Lagopus lagopus* subsp. *Variegata*.

4.0. Staten Norge har ikke ivarettatt sitt forvaltningsansvar for Norges eneste endemiske fugl

Fra Forskning.no siteres følgende fra en artikkel publisert 07.09.2012

“Å gi lov til å fritt ta livet av arter som ikke bare hører til her, er generelt sett en absurd tankegang, mener seniorforsker ved Norsk institutt for naturforskning, Hans Christian Pedersen.

I Norge har vi svært få særegne arter – arter som bare finnes her. Pedersen trekker fram et eksempel fra rypenes verden, som er hans forskningsfelt.

- Vi har en underart av lirype som heter smølarype som er såkalt endemisk, som er særegen for Norge. Den finnes ingen andre steder i verden.

Men det betyr ikke at den i større grad har livets rett enn arter som lever her og som også finnes i mange andre land, ifølge ham.”

<https://forskning.no/jakt-og-fangst-rovdyr/finsk-russisk-ulv-ikke-fritt-vilt/684695>

Etter NMF sitt synspunkt så synliggjør dette sitatet at det er åpenbart at enkelte norske forskere både har misforstått sitt eget forvaltningsansvar, og heller ikke har satt seg godt nok inn i bestemmelsene som er fastsatt i naturmangfoldloven §§ 23 og 25. Det er åpenbart at staten Norge i naturmangfoldloven §§ 23 og 25 har fastsatt at det «*kan fastsette særskilte forvaltnings- og beskyttelsestiltak, herunder totalfredning, av en bestand av en art når bestanden antas å ha genetiske særtrekk.*» Dessverre så har staten Norge sviktet totalt når det gjelder forvaltnings- og beskyttelsestiltak for den genetisk unike smølalirypa.

Copyright foto: Ingolf Jektvik. Fotografiene er gjengitt etter tillatelse fra fotografen. Smølaliryper fotografert på Hitra på Skjellandet ved Jektvika, Ansnes.

Rype flyvende, usikker dato: 2006

5.0. Smølalirypa er under sterkt press

Det går frem av ulike avisartikler at smølalirypa nå er tilnærmet utryddet fra flere av øyene utenfor Trondheimsfjorden. På flere av øyene der det er en gjenværende restbestand av smølalirype er det nå enten etablert, eller vurderes å anlegge fugledrepende vindturbinområder. Norges Miljøvernforbund finner disse opplysningene sterkt foruroligende, og ber om at norske myndigheter er sitt ansvar bevisst for å bevare en levedyktig bestand av den endemiske underarten smølalirype.

5.1. Smølalirypa er kanskje utryddet på øya Smøla

Tidligere var det en stor bestand av smølalirype på øya Smøla, der også artsnavnet på denne endemiske underarten stammer fra. Inntil man etablerte et vindindustribygg på Smøla så var det en stor bestand av smølalirype på denne øya.

Fra NINA Norsk institutt for naturforskning sin Oppdragsmelding 623 med tittel «Vindkraftverk på Smøla: Mulige konsekvenser for "rødlistede" fuglearter» som ble publisert i desember 1999 siteres følgende fra side 38:

«Det spesielle med Smølalirypa er dens usikre systematiske status og utbredelse, som innebærer at den kan være adskillig mer sårbar overfor inngrep enn vår vanlige lirype.

(...)

I tillegg til disse indirekte effektene som en etablering av en vindmøllepark vil kunne ha på rypene i anleggsområdet, kan man tenke seg en direkte negativ effekt gjennom kollisjoner med vindmøllene. Sannsynligheten for at dette vil kunne skje er antageligvis liten (men, se Bevanger et al 1998).»

Kilde:

<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/oppdragsmelding/623.pdf>

Dessverre så tok NINA feil da de mente det var liten sannsynlighet for at smølalirypene ville kollidere med vindturbinanleggene. Det har i ettertid blitt konstatert at hundrevis av ryper har kollidert med vindturbinanleggene, og i 2015 stod følgende på trykk i bladet Fuglehunden, sitat: «"– Det ble tatt DNA-prøver av rypene vi merket og den studien viser **at det ikke er en egen Smølarypa i dag.**» NMF antar at det er vindindustriområdene som har bidratt til å utrydde den genetisk unike populasjonen av smølalirype på Smøla.

Fra vedlagte artikkel publisert på NRK 10. juni 2008 siteres følgende:

«Seks havørn og 18 ryper er drept av vindmøller på Smøla, Hitra og Frøya siden påske.

(...)

*- Smølalirypa er en spesiell art - **en isolert art.** Enhver isolert bestand kan bli skadelidende med så stor dødelighet som vi nå ser, sier Kjetil Bevanger.*

(...)

På lang sikt med mange vindmølleparker, kan arter bli skadelidende. Det er den samla dødeligheten over lang tid som er avgjørende her, sier Bevanger.»

Kilde:

<https://www.nrk.no/trondelag/tatt-av-vindmoller-1.5946997>

Fra vedlagte artikkel publisert i TU 03.05.2011 siteres følgende:

«Siden 2006 har over 40 havørn og nesten 50 smølaliryper mistet livet i kollisjoner med vindmøllene. Det høye antallet kom overraskende både på forskerne og på Statkraft, som eier vindparken.

Smølalirype er en stedegen art som bare finnes i dette området. Det høye tapstallet av havørn vakte oppsikt også internasjonalt.»

Kilde:

<https://www.tu.no/artikler/trenger-strengere-miljokrav-til-vindkraft/247993>

Følgende siteres fra en artikkel som var publisert 21.02.2011:

"Særlig havørn og **smølalirype** har vært rammet av **vindturbinenes** vinger og tårn ved Norges største vindpark på Smøla."

(...)

"Unik

Det er uheldig at nettopp havørn og smølalirype er utsatt på Smøla.

– **Smølalirypa er Norges eneste endemiske fugleart, det vil si at den forekommer kun i dette geografiske området.** Havørn er en stor, staselig rovfugl, som vekker sterke følelser hos folk.

– Vi har dessuten en internasjonal forpliktelse til å beskytte denne arten ettersom Norge forvalter majoriteten av den totale bestanden, og selv et fåtall døde individer vekker særdeles negative reaksjoner internasjonalt, sier Bevanger."

Kilde:

<https://forskning.no/norsk-institutt-for-naturforskning-alternativ-energi-fugler/kan-redusere-fugledod/793000>

I følge vedlagte artikkel fra desember 2015 publisert i Bladet Fuglehunden har man i dag utfordringer med å finne smølalirype på øya Smøla i dag.

Sitat:

"– Det ble tatt DNA-prøver av rypene vi merket og den studien viser **at det ikke er en egen Smølarypa i dag.** Dette kan komme nettopp av det at det er stor innvandring fra områdene omkring. **Tidligere studier har vist at blant annet Hitrarypene og Frøyarypene har en egen «rase»**, mens dette altså ikke er tilfelle for Smølarypa lenger. Dette kan komme av at bestanden var på et veldig lavt nivå for en del år tilbake, kanskje på grunn av for hard jakt?"

Kilde:

<http://www.bladetfuglehunden.no/2015/12/smolarypa-trenger-innvandring-for-a-oppretholde-bestanden/>

Det antas at vindturbinanlegget kan være en medvirkende årsak til at smølalirypa i dag har blitt sjelden i det tidligere kjerneområde på øya Smøla.

Fra side 23 og 24 i Håvard Nordrum Wiggen sin vedlagte masteroppgave med tittel "Population effects of natural and wind turbine-induced mortality of willow ptarmigan" siteres følgende:

"Due to the results of chick per female ratio it is likely that immigration of ptarmigan from surrounding areas compensate for observed mortality in the wind power park.

This can also explain why the tests of genetics have shown that ptarmigan on Smøla do not differ from ptarmigan on the mainland (Pedersen & Karlsen, 2007) while ptarmigan on neighbouring islands (Hitra and Frøya) differ genetically from the populations on both the mainland and Smøla (Pedersen & Karlsen, 2007)."

https://www.cedren.no/english/Projects/BirdWind/Publications?udt_5869_param_detail=839

Grunnet at vindturbinanlegget driver et kontinuerlig massedrap av smølaliryper blir den gjenværende desimerte populasjonen av ryper på Smøla i unaturlig stor grad påvirket og genetisk utvannet av innvandrende ryper fra fastlandet. Dersom populasjonen av ryper på Smøla hadde hatt en naturlig tilvekst og naturlig dødsrate, så ville ikke de få innvandrende rypene fra fastlandet kunne påvirke den totale genetikken til rypene på Smøla. Men ettersom at vindturbinanlegget bedriver et kontinuerlig massedrap av ryper på Smøla, så blir populasjonen så liten, at selv et lite antall med innvandrende ryper fra fastlandet i stor grad er i stand til å påvirke genflyten i rypebestanden på Smøla. Dette har gjort at det dessverre kanskje ikke er en egen smølalirype på Smøla i dag.

Følgende siteres fra Wikipedia (08.05.2019):

«Nyere undersøkelser tyder på at rypene på Smøla har fjernere slektskap med rypene på Hitra og Frøya enn med fastlandsrypene, og må derfor må betraktes som distinkt lokal økotype eller variant.[3]»

Kilder:

<https://no.wikipedia.org/wiki/Lirype>

[3] = Quintela, M., Berlin, S., Wang Biao & Höglund, J. (2010) Genetic diversity and differentiation among Lagopus lagopus populations in Scandinavia and Scotland: evolutionary significant units confirmed by SNP markers. Mol. Ecol. 19(12): 2380–2393.

Forutsatt at opplysningene fra Wikipedia er korrekt, altså at det var en *lokal økotype eller variant* på Smøla, og nok en variant på Hitra og Frøya, så kan det nå virke som at økotypen som hadde tilhold på Smøla allerede er utryddet.

5.2. Smølalirypa er utryddet fra øya Sula

Vedlagt følger en tragisk avisartikkel fra 15.03.2016 om at rypa nå også er utryddet fra øya Sula. Følgende siteres fra avisartikkelen:

"Sinnene er satt i kok i øyrekka, etter at en jeger skjøt samtlige ryper i Sulas rypestamme. Fuglen er av arten "Smølalirype" som det ikke finnes så mange av."

Kilde:

<https://www.froya.no/nyheter/jeger-utryddet-rypestammen-p%C3%A5-sula>

Smølalirype er nå altså utryddet fra øya Sula, og bestanden på øya Smøla er fåtallig eller i verste fall utryddet.

5.3. Disse rypene finnes ikke lenger, de er fotografert på Sula!

FOTO: Oddvar Heggøy, NOF/Norsk Ornitologisk Forening

FOTO: Oddvar Heggøy, NOF/Norsk Ornitologisk Forening
Fotografiene er gjengitt etter tillatelse fra fotografen.

Samtlige av smølalirypene på denne siden ble for noen år siden fotografert på Sula. Dessverre ble hele bestanden av smølalirype på Sula utryddet i 2016. Snart tar vindkraftanleggene også de resterende underartsfrendene.

5.4. På øya Hitra er det etablert et fugledrepende vindindustriområde

På øya Hitra var det tidligere en god bestand av smølalirype, både i Havmyran naturreservat og på Eldsfjellet. I 2004 ble det etablert et vindkraftområde med 24 turbiner på Eldsfjellet, et naturlig høydeplatå 250-300 moh, like ved naturreservat. Dette vindkraftområdet utvides med ytterligere 26 vindmøller nå i 2019. Utvidelsen er først og fremst en utvidelse av vindkraftområdet mer enn en fortetting og strekker seg enda nærmere naturreservatet. I perioder av vinteren vil det ligge snø i vindkraftområdet, mens områdene rundt er bare. I slike perioder vil rypene trekke inn i vindkraftverket. Den lokale rypebestanden i området er nå fåtallig og det er helt unntaksvis en kan påtreffes smølalirype i dette området av Hitra. Etter utvidelsen av vindkraftverket både ut fra en dobling av antall vindturbiner og areal er det all grunn til å anta at situasjonen for den lokale rypebestanden på Hitra blir ytterligere forverret. I tillegg til vindturbinene har det vært satt opp flere rundt 60 meter høye vindmålere på sør og vestsiden av fjellet (det området som grenser mot naturreservatet). Disse er festet med 20 wirebarduner som brer om seg som et edderkoppnett over bakken i et flere mål stort område. Av øyene Smøla, Hitra og Frøya, som er store nok til å kunne ha permanente bestander av smølalirype er det derfor kun Frøya igjen som har intakte biotoper hvor rypene ikke forulykker i vindkraftverkinstallasjoner. Informasjon om Havmyran naturreservat: <https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000759>

Hitra har variabel topografi, og vindturbinene blir plassert i ulike høyder i terrenget. Dette gjør at når rypa letter fra en topp, så risikerer den å fly rett inn i en turbin som befinner seg lenger ned i terrenget. Vindindustriområdet på Hitra er plassert i ett av de viktigste områdene for smølalirype i hele kommunen. Vindindustriområdet vil dermed være en negativ faktor for om smølalirypa vil overleve på Hitra.

Fra Norsk Ornitologisk Forening sin rapport nr. 7 - 1999 "Kunnskapsstatus for fuglelivet på Hitra og mulige konsekvenser ved planlagt vindkraftanlegg» side 6 siteres

Lirype

Underarten "Smølalirype". Vanlig hekkefugl i kommunen, men bestanden skal ha blitt redusert de siste 10-12 årene. Deler av Eldsfjellet er regnet som en lokalitet hvor bestanden fortsatt ser ut til å være relativt god.

Kilde:

http://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/1999_07_NOF.pdf

Foto: Martin Pearson. NMF har fått tillatelse til å bruke fotografiet. Stegg og høne i sommerdrakt fotografert på Hitra.

Fra Norsk Ornitologisk Forening sin rapport nr. 7 - 1999 "Kunnskapsstatus for fuglelivet på Hitra og mulige konsekvenser ved planlagt vindkraftanlegg» side 10 siteres

Fuglefaunaen i området har trolig en betydelig lokal/regional betydning, der de gode forekomstene av lirype og orrfugl på Eldsfjellet ser ut til å være viktigst. Området inneholder trolig også elementer av nasjonal og internasjonal betydning der forekomsten av havørn må framheves spesielt.

Kilde:

http://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/1999_07_NOF.pdf

Fra Norsk Ornitologisk Forening sin rapport nr. 7 - 1999 "Kunnskapsstatus for fuglelivet på Hitra og mulige konsekvenser ved planlagt vindkraftanlegg" side 13 siteres

Hønefuglene lirype og orrfugl forekommer ganske vanlig i planområdet, men også her vil en nærmere undersøkelse av deres områdebruk være nødvendig for å kunne si noe om potensialet for negative effekter av selve vindmøllene for disse artene.

Kilde:

http://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/1999_07_NOF.pdf

Fra Norsk Ornitologisk Forening sin rapport nr. 7 - 1999 "Kunnskapsstatus for fuglelivet på Hitra og mulige konsekvenser ved planlagt vindkraftanlegg» side 14 siteres

I Norge er trolig hønefuglene den fuglegruppen som er mest utsatt for kollisjoner med kraftledninger (Bevanger 1995). Flokkfugler er gjerne også mer utsatt for kollisjoner med kraftledninger enn andre arter fordi mange fugler sammen kan redusere sikten (Bevanger 1988a). Både den gode forekomsten av orrfugl og lirype som ser ut til å finnes på Eldsfjellet, samt rovfuglene (kanskje særlig havørn, kongeørn og hubro) kan derfor bli spesielt skadelidende ved etablering av et nytt kraftledningsnett i planområdet.

Kilde:

http://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/1999_07_NOF.pdf

Rypereir med nylig klekkede egg på Eldsfjellet i 2009. Foto Ole Reitan.

(ole@abcnatur.no / <https://www.abcnatur.no/>)

Rypereiret med nylig klekkede egg på Eldsfjellet i 2009 lå under ei lita furu, ca. 70 m fra nærmeste vindturbin. Foto: Ole Reitan. (ole@abcnatur.no / <https://www.abcnatur.no/>)

Fra Norsk Ornitologisk Forening sin rapport nr. 7 - 1999 "Kunnskapsstatus for fuglelivet på Hitra og mulige konsekvenser ved planlagt vindkraftanlegg» side 15 siteres

Selv om det generelt ikke er påvist store konsekvenser for fugler ved bygging av vindmøller er det grunn til å være føre var ved etablering av en vindmøllepark på Hitra. Det må i den sammenheng understrekes at utenlandske resultater må brukes med visse forbehold i konsekvensvurderingen, siden det i områdene som er aktuelle for utbygging av vindkraftverk i Norge gjerne opptrer arter som en ikke har erfaring med fra studier i andre land. Eksempelvis finnes det ikke gode data for hvordan havørn, lirype og orrfugl blir berørt av vindmøller fra studier i Danmark og Nederland. Disse artene vil imidlertid stå svært sentralt ved vurderingen av konsekvenser for fuglelivet ved bygging av vindmøller på Hitra og andre steder langs norskekysten.

Kilde:

http://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/1999_07_NOF.pdf

Foto Martin Pearson. NMF har fått tillatelse til å bruke fotografiet. Fugledrepende barduner på vindmålere i forbindelse med vindkraftanlegget på Hitra. Disse bardunene er tilnærmet usynlige for flygende fugl.

Foto Martin Pearson. NMF har fått tillatelse til å bruke fotografiet. Fugledrepende barduner på vindmålere i forbindelse med vindkraftanlegget på Hitra. Disse bardunene er tilnærmet usynlige for flygende fugl.

5.5. Vindturbinene på Frøya kunne ikke ha vært plassert verre

I følge vedlagte artikkel fra avisa Hitra-Frøya datert 15.03.2016 er det fremdeles igjen noen få individer av smølalirype (L. lagopus variegatus) på Bogøya og Mausund, samt en viss bestand på fast-Frøya. Men nå ønsker Trønderenergi å etablere et fugledrepende vindturbinområde også på Frøya.

Olje- og energidepartementet har nå følgende sak til behandling:
 Saksnr 2019/704 - TrønderEnergi Vind AS - Frøya vindmøllekraftverk -
 klage/begjæring om oppsettende virkning

<https://einnsyn.no/saksmappe?id=http%3A%2F%2Fdata.einnsyn.no%2Fnoark4%2FSaksmappe--977161630--704--2019>

Dette sier Terje Sæther, forhenværende rypeforsker med cand.real. oppgave på Smølalirype om vindturbinområdet på Frøya:

«Dersom det blir etablert vindturbinanlegg på Frøya, vil dette klart true eksistensen av smølalirype på øya. Senhøstes foregår det nemlig trekk av rypeflokker fra de vestre delene og østover mot de indre delene av øya. Denne forflytningen skjer trolig for å ha et større område med mer gunstig topografi for rovfuglbeskyttelse enn i det vidåpne og smalnende området de siste halvannen milene mot vestspissen. Disse flokkene flyr i stor høyde og kommer til å måtte passere rett gjennom vindturbinfeltet øst/sør-øst for Nordskaget. Turbinene kunne ikke vært plassert på et mindre gunstig sted for rypetrekket enn dette.

For naboøya Hitra ser det ut til at rypebestanden har fått seg en knekk etter vindkraftutbygginga. Den ser ikke ut til å komme opp igjen, ref. veterinær og ornitolog Martin Pearson fra Hitra.»

6.0. Siden 2008 har Norge utbetalt minst 17 milliarder kroner for bevaring av arter i utlandet.

Det går frem av en artikkel publisert på nettsidene til Klima- og miljødepartementet at Norge hvert år utbetaler milliarder av kroner for bevaring av utrydningstruede dyr i utlandet. Følgende siteres:

«Norge samarbeider med en rekke utviklingsland om å stanse ødeleggelsen av verdens regnskoger. Dette er et svært viktig klimatiltak. Regnskogen er også livsgrunnlaget for noen av verdens fattigste, inntektskilde for over en milliard mennesker og hjem for mange av verdens utrydningstruede dyr. Å bevare regnskogen er avgjørende for at vi skal klare å ta vare på det store biologiske mangfoldet som er bevart der.

(...)

Siden 2008 har det norske klima- og skoginitiativet utbetalt 17 milliarder kroner til tiltak for å redusere klimagassutslipp fra avskoging og skogforringelse i utviklingsland (REDD+).»

Kilde:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/klima-og-skogsatsingen/kos-innsikt/hvorfor-norsk-regnskogsatsing/id2076569/>

Med tanke på de økonomiske midlene som staten Norge er villig til å bruke på å bevare utrydningstruede dyr i utlandet, så er det paradoks at Norge ikke evner å verne Norges eneste endemiske fugl fra mulig utryddelse. Det antas at de genetisk unike bestandene som tidligere befant seg på Smøla og Sula allerede er utryddet.

Hva er staten Norge villig til å gjøre for å bevare de antatt genetisk unike variantene som befinner seg på hver av de øvrige øyene, henholdsvis Frøya-Hitra-Smøla?

7.0. FN's Naturpanel IPBES

145 forskere og eksperter fra 50 land har nå vurdert jordens tilstand om økosystemer og biologisk mangfold. Dette sammenfattes i en rapport som FN's Naturpanel IPBES (Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services) nå har lagt frem. De tegner et dystert bilde av utviklingen der det økende tapet av arter og naturmangfold og menneskers utnyttelse av naturen får konsekvenser for naturens evne til å gi oss mat, energi og materialer i fremtiden. Vi er i ferd med å sage av den greina vi selv sitter på.

Endringer i arealbruk, ofte ved store naturinngrep i forbindelse med utnytting av naturressurser er den største årsaken til tap av naturmangfold. Det snakkes ofte om hvor dårlig tilstanden er i andre land, der bl.a. regnskogen hogges i et urovekkende tempo. Vi tenker gjerne på at disse ødeleggelsene er noe som foregår i andre land, mens vi selv er så flinke til å ta vare på naturen. Dette er faktisk helt feil.

Vi er ikke flinkere til å ta vare på natur eller vårt eget miljø enn land som for eksempel, Brasil eller Indonesia. Den siste tidens press på vindkraftutbygginger viser dette både klart og tydelig. Store arealer urørt natur legges nå under anleggsmaskiner og omgjøres til støyfylte industriområder. Det ene anlegget etter det andre konkurrerer om prisen for være det mest tåpelige og naturødeleggende. Her sprenger de i stykker fjellknauser, bygger gigantiske nettverk med overdimensjonerte anleggsveier, sager ned verneverdig skog og graver opp CO2 lagrende torvmyrer. Anleggsarbeidet legges gjerne til hekketiden og turbinbladene dreper fugl i stort antall. Bare på anlegget på Smøla er ca. 100 havørn og minst 200 smølalirype blitt kappet opp i turbinbladene siden anlegget ble satt i drift. Det tas ingen hensyn til hverken fugl, dyr, rødlistede arter eller deres leveområder. Ved hver konsesjon eller klage kommer NVE og OED bare med den samme standardfrasen; At «samfunnsnyttan er større enn ulempene». Det er ufattelig at norsk forvaltning har så lite kunnskap om natur og de verdiene som knyttes til disse. Det som ikke kan måles i kroner og ører har ingen verdi for våre myndigheter og forvaltningsorgan. Dette er ingen ny politikk, men kun en fortsettelse av en hodeløs rovdrift som våre egne myndigheter ikke bare muliggjør, men også selv presser igjennom.

Hadde alt vært på stell i verden så hadde heller ikke FN's Naturpanel behøvd å rope et så kraftig varsko som de nå har gjort. Men nå er det dessverre slik, og tilstanden og forholdet til våre egne naturressurser er ikke hakket bedre enn det vi finner i land vi absolutt ikke ønsker å sammenligne oss med. All endring må starte med oss selv. For hvordan ellers skal vi kunne be andre om å ta vare på sine tigre eller regnskogsområder, om vi selv raserer det vi har igjen av urørte naturområder og viktige leveområder for dyr, planter og fugl?

8.0. Flere øyer i Midt-Norge synes å ha sin lokale variant av smølalirype

Fra NINA Norsk institutt for naturforskning sin Oppdragsmelding 625 med tittel «Vindkraftverk på Hitra: Mulige konsekvenser for "rødlistede" fuglearter» som ble publisert i desember 1999 siteres følgende fra side 14:

«Fuglene tilhører antakelig underart Smølalirype, som synes å bestå av **flere lokale varianter** på øyene Frøya-Hitra-Smøla (Sæther 1989).»

Kilde:

<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/oppdragsmelding/625.pdf>

Forutsatt at det er korrekt at Smølalirype består av flere lokale varianter på øyene Frøya-Hitra-Smøla, så må det antas at hver enkelt øy kan ha hver sin bestand bestående av hver sine genetiske særtrekk. Det antas da at naturmangfoldloven § 25 bør komme til anvendelse for hver enkelt bestand av smølalirype, ettersom hver øy antas å ha hver sin variant med genetiske særtrekk.

<https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100/§25>

I følge føre-var-prinsippet som er fastsatt i naturmangfoldloven § 9, så virker det uforsvarlig å anlegge fugledrepende vindkraftverk på øyer som synes å ha hver sin genetisk unike lokale variant av smølalirype. Fra naturmangfoldloven § 9 siteres:

«§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.»

Kilde:

<https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100/§9>

Fra NINA Norsk institutt for naturforskning sin Oppdragsmelding 623 med tittel «Vindkraftverk på Smøla: Mulige konsekvenser for "rødlistede" fuglearter» som ble publisert i desember 1999 siteres følgende fra side 22, under kapittel 5.4:

«5.4 Smølalirype

Bakgrunn

Allerede i 1936 beskrev Salomonsen lirytepopulasjonene på øyene Frøya, Smøla, og Storfosna som en egen underart, Smølalirype (Lagopus lagopus variegatus). Øyfuglene er blitt beskrevet å være morfologisk ulik fastlandspopulasjonene ved at de skulle ha mindre vinger og nebb, mer mørkt pigment på vingefjærene og ikke få helt hvit vinterdrakt (Hanson 1935, Salomonsen 1936, 1939).

I nyere tid er det foretatt genetisk baserte analyser som sammenligner proteiner av ryper fra øypopulasjonene og fastlandspopulasjonene innenfor (Gyllensten et al. 1985, Sæther 1989). Resultater fra disse undersøkelsene indikerte at ryper fra Frøya og Hitra var forskjellig fra fastlandspopulasjonen, mens ryper fra Smøla ikke kunne skilles fra fastlandspopulasjonen. Disse resultatene er derfor ikke entydige når det gjelder antagelsen om at øypopulasjonene representerer en egen underart.

Imidlertid har andre genetiske undersøkelser av fastlandspopulasjoner av liryte ved

hjelp av elektroforese av proteiner funnet signifikante forskjeller i genfrekvenser mellom populasjoner og mellom år innen populasjoner (Rørvik & Steen 1989, Rørvik et al. 1990). Videre har man i den systematiske litteraturen generelt akseptert klassifikasjonen av Smølalirypa som en egen underart (Haftorn 1971, Cramp & Simmons 1980, del Hoyo et al. 1994, Ree & Gjershaug 1994). Sæther (1989) anbefalte også at en vurdering av den taksonomiske status til øypopulasjonene bør avventes til flere øypopulasjoner er undersøkt.

Nyere genetiske taksonomiske metoder, for eksempel bruk av markører som mikrosatellit DNA og mitrokondrielt cytochrome b, er mer anvendbare enn de tidligere brukte proteinanalysene, og det ble i 1999 søkt om midler for å gjennomføre en undersøkelse av øypopulasjonenes systematiske status, men søknaden ble ikke innvilget.

For å forvalte Smølalirypa på en forsvarlig måte trenger vi sikrere kunnskap om denne liryplas taksonomiske status. Dersom det viser seg at vi har endemiske små populasjoner knyttet til øyene på kysten av Midt-Norge, krever dette andre forvaltningstiltak enn om Smølalirypa tilhører en større og mer utbredt populasjon.»

Kilde:

<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/oppdragsmelding/623.pdf>

Terje Sæther, forhenværende rypeforsker med cand.real. oppgave på Smølalirype har følgende tilleggskommentar til sitatet ovenfor:

“I nyere tid er det foretatt genetiske analyser av Smølalirypa ved sammenligning av proteiner ved elektroforese. Materialet var omfattende, fra de tre øypopulasjonene og fastlandspopulasjonene innenfor, samt fra Sverige og Finland (Gyllensten, Ryman & Sæther 1985). Det ble parallelt gjort morfologiske analyser på det samme materialet (Sæther 1989). Disse undersøkelsene viste at ryper fra Frøya og Hitra var genetisk forskjellige fra fastlandspopulasjonen og fra hverandre, samt fra Smøla, mens ryper fra Smøla ikke kunne skilles genetisk fra fastlandspopulasjonen. Disse resultatene er derfor ikke entydige når det gjelder å beskrive øypopulasjonene som én ensartet underart, men antyder sterk isolasjon av hver øypopulasjon med rask utvikling av særegenheter i evolusjonært perspektiv. Isolasjonen kunne i studien måles som signifikant i genuttrykket. Eksempelvis hadde Frøyapopulasjonen et tap av genetisk variasjon (tap av heterozygoti) på to av de undersøkte gen-locus i studien, mens materialet fra Hitra viste tapet på ett locus og Smøla på ingen (av 23 analyserte locus). Den genetiske avstanden (genetic distance) mellom fastlandspopulasjonene i Norge, Sverige og Finland og populasjonene på Frøya og Hitra var bemerkelsesverdig, hvor for eksempel Frøyapopulasjonen hadde nesten like stor genetisk avstand til fastlandspopulasjonen i fjellene innafor som sistnevnte hadde til rypepopulasjonen i Ilomantsi i Finland. Dette er genetic drift i arbeid, klart synlig evolusjon i isolerte øypopulasjoner.

Andre genetiske undersøkelser av fastlandspopulasjoner av lirype har vist signifikante forskjeller i genfrekvenser mellom populasjoner og mellom år innen populasjoner (Rørvik & Steen 1989, Rørvik et al. 1990).”

Fra NINA Norsk institutt for naturforskning sin Oppdragsmelding 623 med tittel «Vindkraftverk på Smøla: Mulige konsekvenser for "rødlistede" fuglearter» som ble publisert i desember 1999 siteres følgende fra side 38:

«Det spesielle med Smølaliryra er dens usikre systematiske status og utbredelse, som innebærer at den kan være adskillig mer sårbar overfor inngrep enn vår vanlige liryra.»

Kilde:

<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/oppdragsmelding/623.pdf>

Fra vedlagte artikkel publisert på NRK 10. juni 2008 siteres følgende:

«- Smølaliryra er en spesiell art - **en isolert art**. Enhver isolert bestand kan bli skadelidende med så stor dødelighet som vi nå ser, sier Kjetil Bevanger.»

Kilde:

<https://www.nrk.no/trondelag/tatt-av-vindmoller-1.5946997>

9.0. Smølaliryrene på Frøya-Hitra-Smøla, Norges svar på Galápagosøyene

Fra NINA Norsk institutt for naturforskning sin Oppdragsmelding 625 med tittel «Vindkraftverk på Hitra: Mulige konsekvenser for "rødlistede" fuglearter» som ble publisert i desember 1999 siteres følgende fra side 14:

«Fuglene tilhører antakelig underart Smølaliryra, som synes å bestå av **flere lokale varianter** på øyene Frøya-Hitra-Smøla (Sæther 1989).»

Kilde:

<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/oppdragsmelding/625.pdf>

Det kan på NMF virke som at smølaliryra eksisterer i forskjellige populasjoner knyttet til atskilte øyer på Nordmøre og Trøndelag. Forutsatt at øyene har en viss avstand fra hverandre, så kan hver enkelt bestand tenkes å utvikle seg forskjellig fra bestandene på naboøyene. Det er mulig at de lokale varianter av smølaliryra på hver enkelt av øyene Frøya-Hitra-Smøla er Norges svar på allopatrisk artsdannelse slik man kjenner fra de mer berømte "Darwin-finkene" på Galapagos-øyene. Dersom det har utviklet seg hver sin genetisk unike lokale variant av smølaliryra på hver enkelt av øyene Frøya-Hitra-Smøla, så vil det være et tap for verdenssamfunnet om disse blir utryddet.

Fra UiO Naturhistorisk museum sin artikkel "Artenes opprinnelse" sist endret 27.02.2019 siteres følgende:

«På samme måte ser vi ofte at det finnes spesielle arter på isolerte øyer, hvor de formodentlig er oppstått ifra en eldre form som klarte å ta seg ut til øya for lang tid siden.

(...)

To grupper innenfor en tidligere art som er blitt såpass ulike at de ikke lenger parrer seg med hverandre, vil utvikle seg i ulike retninger. Da har vi fått en oppsplitting i to arter. Ulikhet mellom to grupper vil kunne oppstå som følge av en eller annen slags barriere mellom gruppene. Slik isolasjon vil gjerne være av geografisk art, f.eks. mellom øyer eller fiskevann. Mange mener at geografisk isolasjon er nødvendig for at nye arter skal oppstå ("allopatrisk artsdannelse"), mens andre tror at nye arter også kan oppstå innenfor et sammenhengende område ("sympatrisk artsdannelse").

Et klassisk eksempel på allopatrisk artsdannelse er "Darwin-finkene" på Galapagos-øyene. Havstrekningene mellom øyene danner effektive geografiske barrierer. Dermed har den opprinnelige stamfaren til disse nærbeslektede finkene kunnet gi opphav til ulike arter på hver øy.»

Kilde:

https://www.nhm.uio.no/fakta/geologi/fossiler/faktablader/blad_x70.htm

Fra artikkel i NRK publisert 21.02.2009 siteres følgende:

«Et av de tydeligste eksemplene på naturlig utvalgs kreative kraft er de 13 endemiske finkeartene, også kjent som Darwins finker. Disse er blitt et lærebokseksempel på hvordan naturlig utvalg former og danner nye arter.

(...)

En av Darwins viktigste observasjoner fra oppholdet på Galápagos, var hvordan de ulike øyene huset forskjellige arter med egne særtrekk.

(...)

Darwins finker representerer et tilfelle av det som kalles en adaptiv radiasjon:

Finkene på Galápagos stammer alle fra en relativt ung felles forfar, og artene oppsto som et resultat av at isolerte populasjoner tilpasset seg levestedene på de forskjellige øyene.»

Kilde:

<http://arkiv.nrk.no/blogg.nrk.no/darwin/2009/02/21/darwins-finker/index.html>

Nettsiden Forskning har 14.05.2017 publisert en artikkel som beskriver hva som av og til skjer med fugler og dyr som blir isolert på en øy. «– På øyer er det ofte andre økologiske forhold for dyra enn det er på fastlandet.» Dette resulterer i at fugler og dyr av og til tilpasser seg livsbetingelsene på den øya der de befinner seg. Artikkelen kan leses her:

<https://forskning.no/dyreverden-zoologi/dyr-bli-til-dverger-og-kjemper-pa-oyer/258282>

10.0. Frøya og Hitra, Norges egen Noahs Ark

Øyene med de gjenværende populasjonene av smølalirype (etter at den nå er genetisk utryddet på Sula og det er svakt til usikkert med bestanden på Smøla) på Frøya og Hitra er ikke mindre enn Norges egen Noahs Ark. Vi har IKKE råd til å utrydde de siste populasjonene av den arten som nå faktisk kan vise seg å bli redningen for den skandinaviske rypebestanden om klimaspådommene skulle bli virkelighet. Når en i tillegg gjør det med å installere vindturbiner med kjent og dokumentert dødelighet for fugl, og med et klimaregnskap der alle negative effekter tas ut med en gang (produksjon, installasjon og frigjøring av CO² fra myr og jordsmonn) blir det hele enda mer uforståelig og meningsløst. Man redder ikke klimaet ved å utrydde det lille frøet som kan være redningen for hele Nord Europas og Skandinavias rypebestand om vi skulle få et varmere klima. Norge har et spesielt internasjonalt ansvar og forpliktelse til å se til at dette ikke skjer og at de siste populasjonene av smølalirype tas vare på og forvaltes på en bærekraftig og fornuftig måte, som sikrer dens overlevelse for ettertiden i tråd med bl.a. naturmangfoldloven og Grunnlovens §112.

11.0. Anmodning om at norske myndigheter gjør tiltak for å bevare en levedyktig bestand av smølalirype

11.1. Lovhjemler

Norske myndigheter har signert en rekke internasjonale traktater som skal bevare biologisk mangfold. Det følger videre av grunnloven § 112 samt naturmangfoldloven §§ 9, 23 og 25 at myndighetene er forpliktet til å bevare arter som har genetiske særtrekk i Norge.

Fra grunnloven § 112 siteres:

«Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterslekten.

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.

Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.»

Kilde:

<https://lovdata.no/lov/1814-05-17/§112>

Fra naturmangfoldloven § 9 siteres:

«§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.»

Kilde:

<https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100/§9>

Fra naturmangfoldloven § 23 siteres:

«§ 23. (prioriterte arter)

Kongen i statsråd kan ved forskrift utpeke nærmere angitte arter som prioritert. Ved avgjørelsen legges vesentlig vekt på om

- a) arten har en bestandssituasjon eller bestandsutvikling som strider mot målet i § 5 første ledd,*
- b) arten har en vesentlig andel av sin naturlige utbredelse eller genetiske særtrekk i Norge, eller*
- c) det er internasjonale forpliktelser knyttet til arten.*

I sjø anvendes bestemmelsen i første ledd bokstav b bare i særlige tilfeller.

Når det foreligger dokumentasjon for at en art etter vitenskapelige kriterier antas å ha en tilstand eller utvikling som vesentlig strider mot målet i § 5 første ledd, skal myndighetene etter loven – av eget tiltak eller etter krav fra en organisasjon eller

andre med rettslig interesse – vurdere om det bør treffes vedtak etter første ledd.

Departementet kan ved forskrift avgjøre at en prioritering etter første ledd bokstav a faller bort når bestandsmålet i § 5 første ledd er nådd.»

Kilde:

<https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100/§23>

Fra naturmangfoldloven § 25 siteres:

«§ 25.(bevaring av særskilte bestander)

Kongen kan fastsette særskilte forvaltnings- og beskyttelsestiltak, herunder totalfredning, av en bestand av en art når bestanden antas å ha genetiske særtrekk.»

Kilde:

<https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100/§25>

I Norge fikk begrepet ansvarsart en formell forankring i Kongelig resolusjon den 13. mai 2011 - forskrift om utvalgte naturtyper. I framlegget for Statsråd heter det følgende på side 7:

«Det andre kriteriet for utvelgelse og prioritering er om naturtypen eller arten har en vesentlig andel av sin naturlige utbredelse i Norge.

Inn under dette kriteriet faller både arter som bare finnes i Norge (endemiske arter) og

arter som i all hovedsak forekommer i Norge. Med arter som i all hovedsak forekommer i Norge mener vi de såkalte ansvarsartene. Ansvarsarter er arter hvor

25 prosent eller mer av den europeiske utbredelsen er i Norge.»

Kilde:

https://www.regjeringen.no/contentassets/bc42854482c34725b066d889e910d555/kgl_res_forsrift_om_utvalgte_naturtyper_110513.pdf

Fra FN's Bærekraftsmål nr.15 siteres følgende:

FN's Bærekraftsmål nr.15

«Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold"

15.5) Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater, stanse tap av biologisk mangfold og innen 2020 verne truede arter og forhindre at de dør ut.»

Kilde:

<https://www.fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal>

Konvensjonen om biologisk mangfold (Convention on Biological Diversity, CBD) ble vedtatt på FN-konferansen om miljø og utvikling i Rio de Janeiro i juni 1992. Norge ratifiserte konvensjonen 29-12-1993. Fra Konvensjonen om biologisk mangfold siteres:

Konvensjon om biologisk mangfold

Artikkel 8. *In situ* bevaring

- d) *fremme vern av økosystemene, naturlige habitat og opprettholdelse av levedyktige bestander av arter i deres naturlige omgivelser;*
- e) *fremme en miljømessig forsvarlig og bærekraftig utvikling i områder som grenser til beskyttede områder med henblikk på å fremme vern av disse områdene;*
- f) *rehabiliterer og gjenoppretter ødelagte økosystemer, samt fremme gjenoppbygging av truede arter, bl.a. gjennom utvikling og iverksettelse av planer og andre forvaltningsstrategier; (...)*
- k) *utvikle eller opprettholde lovgivning og/eller andre regulerende bestemmelser som er nødvendige for å beskytte truede arter og bestander;*

Kilde:

<https://lovdata.no/traktat/1992-06-05-1/a8>

Konvensjon om biologisk mangfold

Artikkel 9. *Ex situ* bevaring (...)

- “c) *vedta tiltak for gjenoppbygging og rehabilitering av truede arter og for gjeninnføring av dem i deres naturlige habitat på hensiktsmessig måte;»*

Kilde:

<https://lovdata.no/traktat/1992-06-05-1/a9>

Konvensjon om biologisk mangfold

Artikkel 14. Konsekvensvurdering og begrensning av uheldige konsekvenser

«1. Hver kontraherende Part skal, så langt det er mulig og hensiktsmessig:

- b) *innføre hensiktsmessige ordninger for å sikre at det blir tatt behørig hensyn til de økologiske konsekvensene av dens programmer og politikk som antas å ha betydelige uheldige virkninger på biologisk mangfold; (...)*
- e) *fremme nasjonale ordninger for iverksettelse av krisetiltak som svar på aktiviteter eller hendelser, enten de har naturlige årsaker eller andre årsaker, som innebærer en alvorlig og overhengende fare for biologisk mangfold, samt oppmuntre internasjonalt samarbeid for å supplere nasjonal innsats og, dersom det er hensiktsmessig og statene eller de berørte regionale økonomisk integrerte organisasjonene er enige i det, etablere felles beredskapsplaner;*

Kilde:

<https://lovdata.no/traktat/1992-06-05-1/a8>

11.2. De gjenværende øyene der smølalirype fremdeles befinner seg må bli fritatt for vindkraftutbygging

Etter NMF sin oppfatning er det liten tvil om at staten Norge har forsømt sitt ansvar med forvaltningen av å sikre en levedyktig bestand av de ulike underartene av smølalirype.

Det kan på Norges Miljøvernforbund virke som at den omfattende utbyggingen av vindturbinanlegg i leveområdene til smølalirype kan true eksistensen av denne endemisk norske underarten. NMF anmoder derfor om at norske myndigheter sørger for at de gjenværende øyene der denne underarten fremdeles befinner seg blir fritatt for vindkraftutbygging.

11.3. Vindindustriprodusentene bør pålegges å starte avlsprogram for smølalirype

Det vil være et tap for verdenssamfunnet dersom vindindustrien utrydder den siste gjenværende bestanden av smølalirype. Det anmodes om at norske myndigheter pålegger vindindustriprodusentene som har tilhold på øyene utenfor Trondheimsfjorden om å bekoste avlsprogram med oppdrett av smølalirype, dette slik at man sikrer en levedyktig bestand av smølalirype også for fremtiden. Det eksisterer i dag lignende bevaringsprogrammer for blant annet fjellrev og enkelte stammer av villaks.

11.4. Prinsippet om at "forurensere betaler" tilsier at vindkraftprodusentene må dekke omkostningene for gjeninnførsel av smølalirype til Smøla.

Forurensningsloven er en av de klassiske norske miljølovene, innført i 1981, med prinsippet om "forurensere betaler" som et bærende element. Det er alltid forurensere som har ansvaret for å begrense sin forurensning, overvåke og konsekvensvurdere den, og sørge for at forurensningen blir minimert.

Fra Wikipedia siteres følgende:

«Forurensere betaler (engelsk: polluter pays) er et prinsipp som kan gjøres gjeldende i nasjonalt og internasjonalt lovverk. (...) Prinsippet innebærer at den som slipper ut eller har sluppet ut miljøskadelige stoffer til jord, luft eller vann er pålagt å betale kostnadene ved rensing eller tilbakeføring til opprinnelig tilstand. Prinsippet har i seinere år fått vid utbredelse blant annet i OECD og EU, og i visst monn i regionale og internasjonale konvensjoner og traktater. (...) En regner etter hvert med å innarbeide prinsippet i lover og regelverk som ledd i allment miljøvern.»

Kilde:

https://no.wikipedia.org/wiki/Forurensere_betaler

Forurensningslovens bestemmelser om erstatning for forurensningsskade kan leses her:

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-13-6#KAPITTEL_8

Etter Norges miljøvernforbund sin oppfatning bør vindkraftindustrien nå pålegges å tilbakeføre smølalirypa til Smøla i opprinnelig stand. Følgende bør gjøres:

- Den fugledrepende vindindustrien på Smøla (samt Hitra og Frøya) bør nedlegges.
- Vindindustriselskapene bør pålegges å bekoste oppdrett av smølalirype med avlsmateriale fra Frøya, den i dag mest distinkte populasjonen, slik at smølalirype kan tilbakeføres til Smøla.

12.0. Norge som rettsstat

Norge har en unik og lang historie som rettsnasjon. Helt tilbake fra førskriftlig tid har saker blitt tatt opp til tings.

Fra en kronikk forfattet av professor emeritus Rolf Seljelid 26.01.2018 siteres følgende:

«De fleste er f.eks. ikke klar over at norsk og nordisk demokrati er det eldste i Nord-Europa, og har elementer som i legitimitet til og med overgår det styresett vi har i dag. Det gamle greske demokratiet som vi hyller, og som har gitt opphav til selve ordet – er selvfølgelig mye eldre, men varte bare i ca 150 år og ble avløst av en serie med eneveldige herskeres tvangsstyre.»

Kilde:

<https://nordnorskdebatt.no/article/norges-glemte-historie>

Frostating var i middelalderen et av Norges fire store lagting. De andre lagtingene var Borgarting, Eidsivating og Gulating. Ifølge Snorre og andre sagaskrivere var det Håkon den gode som «satte» Frostatingsloven rundt 950–960, noe som vel betyr at Frostating ble nærmere ordnet under hans regjeringstid.

Frostating omfattet de 8 fylkene i Trøndelag (som betyr «trøndernes lovområde») samt Norðmærafylki (Nordmøre), Naumdælafylki (Namdalen) og i en senere tid også Hålogaland. Mer informasjon om historien til Frostating lagmannsrett kan leses her:

<https://www.frostating.no/domstolen/om/historie/>

Frostatingsloven (norrønt: Frostapingslög) er en av Norges eldste lover. Den gjaldt på Frostatinget, som dekket store deler av Trøndelag. Ifølge Snorre Sturlason ble Frostatinget «satt» av Håkon den gode omtrent 950-960. Lovteksten ble samlet og nedskrevet på 1000-1200-tallet.

https://snl.no/Magnus_Lagab%C3%B8ters_landslov

Norge ble det andre landet i Europa som innførte en landslov da Magnus Lagabøte, innførte denne i 1274. Bare Castilla var før Norge. Lovverket var det første som gjaldt for hele Norge og er et av de første eksemplene på omfattende nasjonal lovgivning fra en sentralmyndighet i Europa. Lovverket er grunnen til at kongen fikk tilnavnet Lagabøte, «den som forbedrer loven».

Det mest kjente sitatet fra loven er «med lov skal landet bygges, og ikke med ulov ødes» (gammelnorsk: at lögum skal land vart byggja en eigi at ulögum eyða).

Norge har en god lovgivning og rettsvern for natur og naturverdier, men en skremmende dårlig forvaltning som i altfor liten grad vektlegger disse verdiene eller gir dem sitt lovhjemlede rettsvern. Når enkelte næringsinteresser, som vi så klart ser i

vindkraftsaken, melder sin interesse så tilsidesettes de fleste lover og forskrifter som ble satt for å ta vare på fellesskapets interesser under den falske begrunnelsen, at "samfunnsnyttene er større enn ulempene".

Disse inngrepene en ser nå i slike saker er unødvendig store, arealkrevende, habitatsødeleggende, miljøskadelige og ikke minst en frarøvelse av lokalmiljøers og enkeltpersoners rettigheter, når store naturområder omgjøres til støyende industriområder.

Dette er feil rettsanvendelse og forvaltningspraksis.

Grunnlovens §112, naturmangfoldloven, allemannsretten, og inngåtte internasjonale konvensjoner og avtaler er alle laget for et beskyttende formål. Her kan vi spesielt vise til Bernkonvensjonen, Den Europeiske landskapskonvensjon og en rekke andre.

Norge som rettsstat og internasjonal pådriver i miljøspørsmål har derfor et spesielt ansvar for å selv fremstå som et eksempel til etterfølgelse. Å ikke ta denne klagen på alvor og iverksette de foreslåtte tiltak vil for alvor kunne bidra til å svekke Norges anseelse i internasjonalt miljøarbeid. Dette er svært alvorlig og de avgjørelser og tiltak som nå treffes i denne sak vil være svært avgjørende for Norges egen troverdighet i videre internasjonalt miljøarbeid.

Ofta kan de beste tiltakene være de som økonomisk koster mest. I dette tilfellet er gevinsten definitivt betydelig høyere enn de eventuelle kostnader dette vil medføre.

Det har tatt smølaliryppa tusenvis av år å utvikle sine genetiske særegenheter, og den tar bare et lite øyeblikk å utrydde.

Norge står nå ved et markant veiskille i vår egen forvaltningspolitikk.

13.0. Kjennetegn for endemiske arter

Sitat fra Wikipedia:

«Endemiske arter er mer sårbare for utryddelse enn kosmopolitiske arter, og krever derfor særlig overvåking og eventuelt vern.»

<https://no.wikipedia.org/wiki/Endemisk>

Fra en artikkel fra Forskning publisert 11.12.2013 siteres følgende:

«I den andre enden av skalaen har man dyr og planter som bare lever på ett eneste sted. Disse kalles endemiske arter, og de lever farlig. Skjer det noe katastrofalt der de holder til, blir hele arten utryddet på null komma niks.

Farlig liv

Problemet med å være endemisk, er at man er sårbar. Skjer det noe med stedet man bor, kan man bli utryddet før man vet ordet av det. Dette har nemlig skjedd med mange av de endemiske artene som har levd på jorda.

Noen av dem har forsvunnet fordi hjemtraktene ble ødelagt av naturkatastrofer eller mennesker.»

Kilde:

<https://forskning.no/biologisk-mangfold-evolusjon-okologi/helt-alene-i-verden/1075301>

Det fremgår av en artikkel i Store Norske Leksikon at endemiske arter i særlig stor grad fremstår på øyer.

<https://snl.no/endemisk - biologi>

UiO Institutt for biovitenskap sin definisjon av endemisk:

«En eller flere organismer som bare finnes på et unikt og begrenset geografisk område på Jorden. Habitatet for endeme arter er begrenset av en barriere med hav, fjell eller lignende. (...) På slike steder kan ikke individene krysse seg med individer som beveger seg over større områder, og evolusjonen tar en retning hvor individene tilpasser seg leveområdet med resultat at det over tid blir dannet nye arter.»

Kilde:

<https://www.mn.uio.no/ibv/tjenester/kunnskap/plantefys/leksikon/e/endemisk.html>

Fra artikkelen «Hva betyr endemisk?» siteres følgende:

«Isolasjon er en av de viktigste faktorene som fører til endemisme. (...) Disse organismene utvikler seg bare til de svært begrensede omgivelsene. (...) Øyer er et utmerket eksempel og er ofte sitert som å ha høye nivåer av endemisme. Igjen er dette på grunn av deres isolasjon fra andre deler av verden. Øyhabitatene er vanligvis små med betydelig habitat og klimaforskjell, noe som gjør dem til det perfekte miljøet for endemiske arter å forekomme.

(...)

Evolusjonær stråling, når organismer raskt utvikler seg fra en felles forfader til et bredt utvalg av nye arter, er også mer sannsynlig i isolerte områder. Dette skyldes at manglende konkurranse blant andre arter etterlater nisjer i økosystemet som skal fylles.

(...)

Forskere anser ofte endemismens hotspots for å være vinduer inn i evolusjon, noe som gjør det mulig å foreta en grundig studie, hypoteser og observasjoner. Disse områdene er der evolusjonens og naturens mysterier kan løses, eller i det minste bedre forstått. Fordi det endemiske dyrelivet i disse områdene ofte er enklere enn det som finnes på store kontinenter, gjør de det enklere for forskere å forstå deres evolusjonære progresjon.

2. Hvorfor er endemiske arter lett utsatt for trusler? -

Endemiske arter er sårbare for trusler fordi de bare kan overleve i et svært begrenset område. Selve habitatet som holder dem i live, begrenser dem fra overlevelse. Når deres habitater er truet av globale klimaendringer, menneskelige endringer og nedbrytning, har de endemiske artene ingen andre steder å gå.»

Kilde:

<https://no.ripleybelieves.com/what-does-endemic-mean-1672>

14.0. Anmodning om oppsettende virkning for Fylkesmannen i

Trøndelag sitt vedtak med referansenummer 2019/5647-9

Det vises til Fylkesmannen i Trøndelag sitt vedtak datert 10.05.2019 med referanse 2019/5647, som kan leses her:

<https://www.fylkesmannen.no/contentassets/1301836126a04009adddd1051353737/froya-vindkraft.pdf>

Vedtaket er journalført i einnsyn her:

<https://einnsyn.no/saksmappe?id=http%3A%2F%2Fdata.einnsyn.no%2Fnoark4%2FSaksmappe--974764350--5647--2019>

Etter Norges Miljøvernforbund sin oppfatning vil vedtaket fra Fylkesmannen i Trøndelag være fatalt med tanke på å bevare en levedyktig bestand av smølalirype.

Fra Store norske leksikon siteres følgende:

«Oppsettende virkning, det at et forvaltningsvedtak ikke settes i kraft fordi det er klaget på det. Vedtaket kan i så fall ikke tre i kraft før klagen er behandlet og eventuelt forkastet. Det går fram av forvaltningsloven av 10. februar 1967 § 42 at vedtak om oppsettende virkning kan treffes av underinstansen (det vil si det organet som har truffet vedtaket) eller av klageinstansen eller av et annet overordnet organ. Det samme gjelder hvis en part har brakt saken inn for Sivilombudsmannen eller akter å gjøre dette.»

Utdrag av bestemmelsen er fastsatt i forvaltningsloven § 42 kan leses her, sitat:

«Underinstansen, klageinstans eller annet overordnet organ kan beslutte at vedtak ikke skal iverksettes før klagefristen er ute eller klagen er avgjort.»

Kilde:

<https://lovdata.no/lov/1967-02-10/§42>

Med dette påklager Norges Miljøvernforbund (NMF) vedtaket som Fylkesmannen i Trøndelag fattet 10.05.2019 med referanse 2019/5647-9. Årsaken til at NMF påklager vedtaket er med tanke på bevaring av smølalirype, jamfør grunnloven § 112 samt naturmangfoldloven §§ 9, 23 og 25. Det anmodes om at Fylkesmannen i Trøndelag selv endrer sitt eget vedtak jamfør forvaltningsloven § 33 eller § 35c.

<https://lovdata.no/lov/1967-02-10/§33>

<https://lovdata.no/lov/1967-02-10/§35>

NMF anmoder om at enten underinstansen, klageinstansen eller annet overordnet organ fatter vedtak om oppsettende virkning for vedtaket som Fylkesmannen i Trøndelag fattet 10.05.2019 med referanse 2019/5647-9. Oppsettende virkning bør også iverksettes med tanke på å spare utbygger Trønderenergi for unødvendige utbyggingskostnader. I tillegg kan tenkes at Trønderenergi kommer med et økt erstatningskrav dersom de blir nødt til å reversere et allerede påbegynt tiltak.

Dersom hverken Fylkesmannen i Trøndelag, klageinstansen eller annet overordnet organ er villig til å fatte vedtak om oppsettende virkning, så akter NMF å bringe saken inn for Sivilombudsmannen, og der kreve oppsettende virkning.

15.0. Registreringer av smølalirypa i Artsdatabanken

Artsdatabanken har publisert veldig lite informasjon om smølalirype. Den vesle informasjonen som er publisert i Artsdatabanken om smølalirype (*Lagopus lagopus* subsp. *Variegata*) er publisert her:

<https://www.artsdatabanken.no/Taxon/Lagopus%20lagopus%20variegata/4069>

Med tanke på vern av denne underarten oppfordrer NMF Artsdatabanken om å publisere noe mer informasjon.

I Artsdatabanken er det registrert tilfeller av smølalirype på følgende steder:

Kilde:

<https://artskart.artsdatabanken.no/app/#bookmark/e1796673-29ba-4a44-afa8-087b74969add>

Fra Artsdatabanken siteres følgende om vanlig lirype og fjellrype:

“Jaktbare arter på Rødlista

De fire jaktbare artene hare, lirype, fjellrype og ærfugl er blant artene som nå er rødlistet fordi det i siste 10-15 års periode er registrert betydelig nedgang i bestandene. Artene er nå vurdert som nær truet.

Hare og de to rypeartene kan av naturlige årsaker ha betydelig naturlig variasjon i reproduserende bestand innenfor relativt korte tidsperioder (gjerne 3-5 år mellom bestandstopper), men kan også ha lengre perioder med bestandsnedgang. Grunnen til at de nå er vurdert som nær truet er at bestandsnedgangen har pågått over en lang tidsperiode, og man ser den samme utviklingen i store deler av Fennoskandia.

*I tillegg er det registret betydelig bestandsnedgang for flere andre fuglearter innenfor rypenes leveområder. **Dette er tegn som tyder på at deler av den registrerte nedgangen ikke er del av en naturlig variasjon.**”*

Kilde:

Kålås JA (2015) Hvorfor er rype og hare på Rødlista? Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken < <http://www.artsdatabanken.no/Rodliste/RypeOgHare> >. Nedlastet <12/05/2019>.

Sitat om vanlig lirype (*Lagopus lagopus*) i rødlista:

*“Denne bestandsnedgangen har dessuten foregått over en relativt lang tidsperiode (15-år). Med dette som bakgrunn kan vi ikke utelukke at nedgangen som nå er registrert for lirype er del av en mer langsiktig nedgang **og ikke utelukkende del av en naturlig dynamikk**. Basert på dette settes arten til rødlistekategori NT basert på kriterium A2 (15-30 % bestandsnedgang siste 10-årsperiode)”*

Kilde:

<https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/4066>

16.0. Sørlig myrsnipe holder også til på Frøya

En annen veldig sjelden fugl som har tilhold på områdene ved Hitra, Frøya og Smøla er en underart av myrsnipe, som heter Sørlig myrsnipe, *Calidris alpina* subsp. *Schinzii*. Sørlig myrsnipe har i Norge hatt sterk tilbakegang fordi biotopene har blitt endra med nydyrking i jordbruket. Forekomsten var estimert til mellom 50 og 100 par i 1981. Mer informasjon om sørlig myrsnipe finnes her:

<https://www.artsdatabanken.no/Taxon/Calidris%20alpina%20schinzii/3736>

<https://no.wikipedia.org/wiki/Myrsnipe>

17.0. Havørn med åpne øyne og knekt vinge

Smølalirypa er byttedyr for flere predatorer, blant annet hubro og kongeørn. Mengden av fallvilt under vindturbinene gjør dessverre at vindindustriområdene blir et yndet jaktområde for rovfugler.

Foto: Ole Reitan (ole@abcnatur.no / <https://www.abcnatur.no/>)

Forklaring til bildet:

Over vises en levende havørn, der veterinæren undersøker den. Fotografiet viser handa til veterinæren fra Smøla som holder opp vingen som er knekt innerst. Havørna ble funnet 70 meter unna en turbin av en av hundene til Ole Reitan. Fugler som blir truffet av turbinene blir ofte skadet og vil lide en pinefull død. Det finnes fugl som blir skadet slik at de flakser unna. Det finnes også fugler som blir lettere skadet på vingene, og hopper videre på bakken uten å kunne fly. Alle fuglene som er registrert drept av vindmøller, er funnet 1 - 2 timer etter kollisjon. Dette gjør at det er store mørketall på antall fugler som blir drept av vindmøller. Pga sårtilstand, antok veterinær at ørna på fotografiet over hadde ligget 1 - 2 timer. Ørna ville neppe ha blitt funnet om det ikke hadde blitt søkt med hund like etterpå. Denne ørna ville ha fått en lang og pinefull død. Av dyrevelferdshensyn er vindmøllenedøden helt klart brutal. Om en enkeltperson gjør noe slikt mot et dyr så blir de tiltalt. Ørna avfotografert over er merket, var fullvoksen, trolig en som holdt til i hekkebestanden i og/eller rundt Smøla. Dette betyr at også ungene til denne ørna trolig gikk en usikker tid i møte. Espen Lie Dahl, tok doktorgrad i forbindelse med havørn på Smøla. Deler av skadene på fugl er skrevet om i oppsummeringsstudiet som fant sted ca. 2010/2014. Det er anslått til å være et årlig gjennomsnitt på 0,1 - 0,2 døde havørn per turbin. Det er registrert minst 50 døde havørn på Smøla, men mørketallene er store. Det er anslått til å være et årlig gjennomsnitt på 0,1 - 0,2 døde havørn per turbin. Antallet havørn som er døde grunnet vindturbiner er anslått til å være mellom

100 - 200 på Smøla alene. (Et stort antall av fuglene blir ikke registrert i de offisielle tellingene, ettersom at skadde fugler gjemmer seg vekk, samt at åtseletere og byttejegere forsyner seg av dem før de blir registrert.) Det er kun på Smøla at man i dag foretar registreringer av døde fugler i nærheten av vindturbinene. På Hitra gjøres det ikke lenger undersøkelser for forulykkede fugl i nærheten av vindturbinanleggene. Havørn er en norsk ansvarsart, og den har vært fredet siden 1968.

Enkelt personer blir straffet for å ta livet av enkeltfugler, mens operatører av vindkraftanlegg står dessverre fritt til å gjøre nærmest hva som helst.

På forsiden av NINA-rapport 620 finner man et annet fotografi av en levende ørn som er skadd av vindturbiner:

<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2467009>

På side 25 i NINA-rapport 1010 finner man nok et fotografi av en levende havørn som er skadet av vindturbiner:

<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2372277>

<https://www.nina.no/archive/nina/pppbasepdf/rapport/2014/1010.pdf>

18.0. Hvordan vindturbiner dreper

En vindturbin er ingen naturlig predator hvis populasjon hovedsakelig reguleres basert på tilgjengeligheten av et byttedyr. Den er en mekanisk innretning som ikke skiller mellom hverken art eller årstid. Dødsårsakene kan hovedsakelig deles inn i fire kategorier.

1. Direkte kollisjon med fast installasjon,
2. Direkte treff fra et turbinblad i bevegelse,
3. Fysisk skade med senere død,
4. Barotrauma som resultat av plutselige trykkendringer rundt turbinbladene.

18.1. Direkte kollisjon med fast installasjon

Hønsefugl som ryer, storfugl og orrfugl er alle arter med dårlig manøvreringsevne og som derfor ofte blir offer for kollisjon. I tillegg flyr ryer ofte i flokk, noe som ytterligere minsker sikten for den enkelte fugl og dermed øker faren for kollisjon med faste installasjoner. Kollisjon med turbintårn er en betydelig faktor, og samtidig basis for NINAS kartlegging på Smølaanlegget og utprøving av forskjellige løsninger som kan bidra til å redusere kollisjonsfaren. Ref. NINA's programmer, BIRDWIND (2007-2010) og INTACT «Innovative Tools to reduce Avian Collisions with wind Turbines» (2013-2016).

<http://nves.no/forskning-i-smola-vindpark/?la=en>

NINA Report 620 – Pre- and post-construction studies of conflicts between birds and wind turbines in coastal Norway (BirdWind), Report on findings 2007-2010, side 13
2.1 Principles and methodological challenges

“On 13 March 2008 a WTE was found at turbine number 67. The bird had been cut into two pieces and streaks of blood could easily be seen on one of the rotor blades. For willow ptarmigan at least one bird was found close to a turbine base on Hitra and with both blood and feathers on the tower (Frode Vitsø pers. comm.).”

Kilde:

<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2010/620.pdf>

Dette er funn som ble gjort under en feltundersøkelse på en dag. Det er her å merke seg at denne smølalirypa ble drept ved kollisjon med fast installasjon. Hvor mange som egentlig drepes på denne måten er det stor usikkerhet rundt, både med hensyn på frekvens og omfang av feltundersøkelser og observasjoner. Mer om disse usikkerhetene senere.

18.2. Direkte treff fra et turbinblad i bevegelse

Turbinbladene kan komme opp i hastigheter på 300 km/t og ved treff med fugl ha et dødelig utfall. Fuglene vil alt etter høyde og vindhastighet falle ned i en sannsynlig radius på ca. 100 meter fra rotorbladenes ytterpunkt. Noen tilfeller sannsynligvis også lenger avstand.

18.3. Fysisk skade med senere død

Fugl som får skade i vinger eller avklippede fjær kan flakse eller bevege seg på bakken og derfor kunne bevege seg bort og aldri bli funnet. Slike fugler blir enkle bytter for predatorer og rovfugl eller bli offer for en lang smertefull død. Se forøvrig mer informasjon om dette i kapittelet med «Havørn med åpne øyne og knekt vinge.»

18.4. Barotrauma som resultat av plutselige trykkendringer rundt turbinbladene

Barotrauma er interne skader som kan oppstå ved trykkforskjeller mellom kroppens innside og omgivelsene. I et vindturbinanlegg er det store trykkendringer rundt et turbinblad i fart. Det er uvisst hvor mange fugl som får fatale skader av å komme i nærheten av disse voldsomme trykkendringene, men senere studier viser at flaggermus og mindre fuglearter kan være utsatt. Man har funnet mange individer som er drept uten å ha noen tegn til ytre fysiske skader, men som ved obduksjon viser lungekollaps. Her kan det også ligge mørketall ettersom fugl kan påføres skader som ikke gir en momentan død, men der fuglen dør på et senere tidspunkt og sted enn der skaden oppstod.

NINA Report 620 – Pre- and post-construction studies of conflicts between birds and wind turbines in coastal Norway (BirdWind), Report on findings 2007-2010

“So far it has not been possible to verify how many of the total number of the willow ptarmigan recorded close to the turbines that have died due to flying into the tower, being hit by the rotor blade or died because of turbulence.”

Kilde:

<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2010/620.pdf>

Her er det å bemerke at NINA ikke sjekket døde fugl for dødsårsak. Det de her benevner som «died because of turbulence» er det samme som barotrauma.

Barotrauma is a significant cause of bat fatalities at wind turbines
 Erin F. Baerwald, Genevieve H. D'Amours, Brandon J. Klug, Robert M.R. Barclay
[https://www.cell.com/current-biology/fulltext/S0960-9822\(08\)00751-3](https://www.cell.com/current-biology/fulltext/S0960-9822(08)00751-3)

Towers, Turbines, Power Lines, and Buildings – Steps Being Taken by the U.S. Fish and Wildlife Service to Avoid or Minimize Take of Migratory Birds at These Structures - 27/3-2009

Albert M. Manville, II, Ph.D., Wildlife Biologist, Division of Migratory Bird Management, U.S. Fish and Wildlife Service

“New evidence is showing that birds and bats can also die from barotrauma – an apparent effect of sudden changes in air pressure from wind wake turbulence and blade tip vortices – that result in collapsed lungs, often with no sign of blunt force trauma (E. Arnett, Bat Conservation Internatl., 2008 pers. comm., P. Cryan 2009 pers. comm.).”

Kilde:

http://electromagnetichealth.org/pdf/Towers-Turbines-PowerLines-Buildings_Manville.pdf

19.0. Generell bestandsnedgang for alle rypearter

Begge artene lirype og fjellrype har på landsbasis allerede opplevd en markant nedgang det siste århundret og bare i løpet av de siste 10 årene har opplevd en 15-30% reduksjon uten at vi kjenner årsakene. Dette er også grunnen til at begge artene nå er tatt inn som rødlistearter over hele landet. Det er derfor grunn til at de faktorer som påvirker den generelle bestandsutviklingen i negativ retning også kan gjelde for populasjonene av smølalirype, som er en endemisk underart av lirype. Når ukjente faktorer påvirker en hel nasjonal og skandinavisk bestand i så dramatisk retning over et kortere tidsrom er dette en vesentlig faktor i seg selv til å innta et føre var prinsipp som også er forvaltningsmessig påkrevd i gjeldende lovgivning.

19.1. Rypekullets betydning for artens overlevelse

Lirypa legger normalt 8 – 12 egg i et kull. <https://no.wikipedia.org/wiki/Lirype>
 Arten trenger et større antall individer for å klare seg gjennom vinterhalvåret. Drepes en fugl i et par i løpet av hekketiden er det lett å forstå hvilke katastrofale følger dette kan få for bestanden. Turbinbladene dreper fugl gjennom hele året. Dette er svært alvorlig og vil direkte influere bestandsutviklingen i en sterkt negativ retning. Med erfaringene fra Smøla med minst 200 ryper drept etter oppstart, så er det nærliggende å regne med at det er/vil være en tilsvarende dødelighet både på Hitra og Frøya. Bestanden er 100% avhengig av å frembringe nok nye individer hvert år for å opprettholde en tilstrekkelig bestandsstørrelse som skal motstå de trusler den utsettes for i et normalt fungerende økosystem.

«Liryra er monogam og begge partene tar del i oppføinga av kyllingene. Høna legger 8–12 egg i mai/juni. Disse har ei rugetid på om lag 20–21 dager. Hannen hevder parringsrevir.

Reiret er som regel skjult i kratt, og en fordykning i bakken fôrest oftest med gammelt gras og løv. Som regel legger hunnen 8–12 egg i mai–juni. Hunnen ruger 20–21 døgn eller holder seg i nærheten. Ungene kan fly litt allerede når de er 8–9 dager gamle.»

Kilde:

<https://no.wikipedia.org/wiki/Lirype>

Smølaliryra er avhengig av gode ungekull for å holde bestanden på et nivå som sikrer videre overlevelse, og for å sikre nok individer gjennom en lang høst og vinter til neste års hekking.

Et høyere uttak enn det rypebestanden tåler vil en ekstra faktor som dødelighet i vindturbiner få fatale konsekvenser for denne endemiske underarten. En svak populasjon vil kunne gjøre den mer sårbar for innvandring fra fastlandet eller andre øyer, slik at til og med små endringer i bestanden kan føre til genetisk utvanning, slik tilfellet nå virker til å være på Smøla. Dette er samme fenomen vi nå har sett i flere av våre laksevasdrag der flere lokale laksestammer har blitt så redusert og utvannet av rømt oppdrettsfisk at de ikke lengre eksisterer i sin genetisk opprinnelige form.

20.0. Søk etter døde smølaliryper i nærheten av vindturbinene

Usikkerhetsmomenter i tallmaterialet

Det har blitt utført søk etter fugler på både Smøla og Hitra, men det dreier seg om store arealer som må gjennomføres og det kan derfor være store mørketall i tallmaterialet som er fremlagt. I tillegg så vil predatorer raskt kunne fjerne fallvilt.

Ornitologisk etterundersøkelse og konsekvensutredning i tilknytning til planer for utvidelse av Hitra vindkraftverk. NINA Rapport 503.

Bevanger, K., Dahl, E.L., Gjershaug, J.O., Halley, D., Hanssen, F., Nygård, T., Pearson, M., Pedersen, H.C. & Reitan, O. 2010, siteres:

«Søk etter døde fugler:

• Søk er gjennomført med hund så lenge det har vært barmark; én dag ukentlig i perioden april-november (siste søk i uke 47) 2009, med unntak av 15. juni - 1. august og i oktobernovember da det ble søkt annenhver uke; totalt 24 uker. Det er funnet 3 havørner og 7 liryper. Samlet er det funnet 5 døde havørner siden sommeren 2006, 1 fra 2006, 1 fra 2007 (eller 2006), 3 fra 2008 og 0 fra 2009. Dette betyr et gjennomsnitt på ca. 0,06 døde havørner/turbin/år, litt lavere enn Smøla (ca. 0,1 døde havørner/turbin/år). Funnene av liryper gir et gjennomsnitt på 0,17 døde ryper per turbin og år, omtrent som gjennomsnittet for Smøla vindpark over 3 år (0,15). Resultatene viser at det også på Hitra er stor variasjon i funn av døde fugler mellom år, og at et årlig gjennomsnitt trolig vil ligge like under 2 døde havørner og 4 liryper så lenge det er 24 turbiner i vindkraftverket.

• Funn av døde fugler representerer minimumstall for dødelighet. Total kollisjonsrate er ikke estimert, men terrenget der vindkraftverket ligger gjør at habitat bias er betydelig, dvs. terrengets søkbarhet. Forsvinningsrate (scavenging bias) og søkseffektivitet for hundene (search bias) indikerer også at det reelle antall

kollisjonsdrepte fugler ligger noe høyere. De døde fuglene er særlig funnet ved turbiner som ligger i vindkraftverkets ytterkanter.

- *Det foreligger ikke grunnlag for å trekke noen konklusjon i forhold til om den registrerte dødeligheten hos havørn vil være akseptabel/uakseptabel i forhold til kort og langsiktig bestandsutvikling. I forhold til rype er situasjonen mer usikker, men bestandstaksringene tyder på at utbyggingen ikke vil ha en uakseptabel innvirkning på bestandsutviklingen.*

Både for havørn og ryper gjelder at det vil bli økt dødelighet ved en økning av antall turbiner i vindkraftverket.

(...)

4.2 Estimering av forsvinningsrate og søkseffektivitet

Søket ble konsentrert i arealene ut til ca. 100 m fra turbinene. Hvor stor andel av kollisjonsdrepte fugler som blir funnet ved denne metoden er påvirket av flere faktorer, bl.a. forsvinningsraten av døde objekter. Denne påvirkes særlig av åtseletere og er forventet å være større på Hitra enn Smøla da det trolig er flere åtseletende dyrearter her, bl.a. røyskatt. Det finnes imidlertid ikke data som kan bekrefte/avkrefte om det er rødrev i området, men mest sannsynlig finnes det for tiden ikke rødrev på Hitra. Hundenes søkeeffektivitet er en annen faktor av betydning.

Ved utleggingseksperimenter på Smøla viste det seg at hundene fant ca. halvparten av alle utlagte objekter. Dette gjaldt generelt enten det ble benyttet gåsevinger (brukt som standard) eller hele fugler av ulik størrelse. Av alle utlagte objekter forsvant dessuten ca. 10 % hver uke, mens 20-50 % var påspiste eller flyttet noen meter innen området. Dette betyr nødvendigvis ikke at en ved de ordinære søkene på Smøla har funnet halvparten av de fuglene som er drept i tilknytning til turbinene. Generelt er effektiviteten hos hundene avhengig av bl.a. flere stedsspesifikke faktorer. Det ble derfor foreslått et enkelt eksperiment også i tilknytning til Hitra vindkraftverk, for å bestemme både forsvinningsrate for objekter og effektiviteten hos hundene.»

<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2010/503.pdf>

NINA Report 620 – Pre- and post-construction studies of conflicts between birds and wind turbines in coastal Norway (BirdWind), Report on findings 2007-2010, siteres:

“2.3.2 Willow ptarmigan

During the dog searching period, 82 dead willow ptarmigan were found inside or close to the SWPP area. Six ptarmigan were found more than 400 m from the peripheral turbines and have probably died due to other causes than the turbines. Two have collided with a car. The other 74 were found within the wind power-plant area, including birds found dead during the regular

searches, radio-tagged birds (see 3.1.3) and occasionally observations of dead birds. The majority of these 74 birds were recorded in March-June (42; 57%), 20 (27%) in November-January and the remaining distributed with 2-3 birds in each of the other months. Some of the birds recorded in March may have died in February (being unnoticed due to snow cover, particularly in 2010), but a majority had signs indicating

a maximum of one or two weeks since death.

Of the 74 ptarmigan recorded in the SWPP area (excluded the two car-victims), 47 have been found within the search area (i.e. within a search radius of 100 m, some of these were also found by Statkraft staff or others; Figure 3). This area represents 31,400 m² per turbine, i.e. a total of 2.1 km² for all 68 turbines, i.e. only 12% of the total SWPP area. Of these 47 birds, 21 (45%) have been found within 30 m from a turbine (representing 3,140 m² per turbine, and for all turbines 1.2% of the whole power plant area) (Figure 4). This area (r=30 m) has more than 90% search efficiency for all bird species (Reitan et al. in prep.). However, the scavenging bias regarding ptarmigan seems to be high (documented by experiments and use of surveillance cameras; see below).

The distance from the nearest turbine has been recorded for all dead birds, but so far it is unknown whether feather group-sites (body not present) are the true death site for these birds. Only one dead ptarmigan found more than 50 m from any turbine was found intact, and the death cause could not be determined. Such scavenged birds were classified as having unknown cause of death.

So far it has not been possible to verify how many of the total number of the willow ptarmigan recorded close to the turbines that have died due to flying into the tower, being hit by the rotor blade or died because of turbulence. However, it is interesting that seven recently died, whole ptarmigan, have been recorded within two-three meters from a turbine base. To find the real causes of death the following factors must be controlled: 1) The level of other death causes within the searched area; 2) The seasonal scavenging rate in the searched area, including the distance a dead bird is relocated; 3) The number of dead birds outside the searched area has been supposed to be very small, however, this must be verified (see also 2.6).

A few dead ptarmigan were recorded during the EIA study on Hitra in 2009. Statkraft personnel have found several dead, intact ptarmigan near turbines each year, the last one reported on 3 November 2010. At least one was found only a few meters from the tower base, with both blood and feathers on the tower nearby (Frode Vitsø, pers. comm.). Thus, there is no doubt that some ptarmigan are being killed because they collide with the turbine tower."

<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2010/620.pdf>

21.0. Ytterligere informasjon om fugl som er drept av vindturbinanlegg i smølalirypenes områder

Det finnes flere ytterligere vitenskapelige rapporter og studier om fugl som er drept av vindturbinanlegg i smølalirypenes områder. Norges Miljøvernforbund har ikke rukket å gå gjennom alle rapportene, Ytterligere informasjon om fugler som er drept av vindmøller på Smøla finnes blant annet i rapportene som er nevnt nedenfor.

NINA Rapport 620: Pre- and post-construction studies of conflicts between birds and wind turbines in coastal Norway (BirdWind). Report on findings 2007-2010

Bevanger, Kjetil Modolv; Berntsen, Finn Erik Harald; Clausen, Stig Morten; Dahl, Espen Lie; Flagstad, Øystein; Follestad, Arne; Halley, Duncan John; Hanssen, Frank Ole; Johnsen, Lars; Kvaløy, Pål; Lund-Hoel, Pernille*; May, Roelof Frans; Nygård, Torgeir; Pedersen, Hans-Christian; Reitan, Ole; Røskaft, Eivin; Steinheim, Yngve; Stokke, Bård Gunnar; Vang, Roald (NINA Rapport;620, Research report, 2010)
 Bevanger, K., Berntsen, F., Clausen, S., Dahl, E.L., Flagstad, Ø. Follestad, A., Halley, D., Hanssen, F., Johnsen, L., Kvaløy, P., Lund-Hoel, P., May, R., Nygård, T., Pedersen, H.C., Reitan, O., Røskaft, E., Steinheim, Y., ...
<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2467009>

NINA rapport 1010: Søk etter døde fugler i Smøla vindpark 2011-2013

Reitan, Ole (NINA rapport;1010, Research report, 2014)
 Denne rapporten presenterer resultater fra søk etter døde fugler i Smøla vindpark i 2011-2013. Resultatene sammenliknes med tidligere undersøkelser i vindparken. De første registreringene av døde fugler i Smøla vindpark ...
 Man får et lite inntrykk av omfanget av smølaliryer som blir drept av vindturbiner dersom man i rapporten søker på ordet «rype».
<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2372277>

NINA Rapport 925: Søk etter døde fugler i Smøla vindpark 2012 – årsrapport

Reitan, Ole (NINA Rapport;925, Research report, 2013)
 Denne rapporten presenterer søkene etter døde fugler i Smøla vindpark i 2012, og funn-resultatene, og sammenlikner disse med årene 2006-2011. Det gis også en kortfattet oversikt over utfordringer knyttet til søk etter ...
 Man får et lite inntrykk av omfanget av smølaliryer som blir drept av vindturbiner dersom man i rapporten søker på ordet «rype».
<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2383808>

NINA Rapport 790: Søk etter døde fugler i Smøla vindpark 2011

Reitan, Ole (NINA Rapport;790, Research report, 2012)
 Denne rapporten presenterer søkene gjort etter døde fugler i Smøla vindpark i 2011, og funn-resultatene, og sammenlikner disse med årene 2006-2010. Søkeinnsatsen var i 2006-2010 systematisk, med samme metode brukt og samme ...
<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2388734>

NINA Rapport 248: Vindkraft og fugl på Smøla 2003–2006

Follestad, Arne; Flagstad, Øystein; Nygård, Torgeir; Reitan, Ole; Schulze, Johan Erik (NINA Rapport;248, Research report, 2007)
 Follestad, A., Flagstad, Ø., Nygård, T., Reitan, O. & Schulze, J. 2007. Vindkraft og fugl på Smøla 2003–2006. - NINA Rapport 248. 78 s. Smøla har en stor og tett bestand av hekkende havørn. Ved konsesjonsbehandling av Smøla.
<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2443870>

NINA Rapport 503: Ornitologisk etterundersøkelse og konsekvensutredning i tilknytning til planer for utvidelse av Hitra vindkraftverk

68 pp. Norsk institutt for naturforskning (NINA), Trondheim.
<https://www.nina.no/Publikasjoner/Publikasjon.aspx?pubid=5667>
<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2010/503.pdf>

22.0. Smølalirypa - vår neste geirfugl?

Utstoppet geirfugl (*Pinguinus impennis*), utdødd siden 1844 - Kelvingrove Art Gallery and Museum, Glasgow, Scotland

Foto: Wikimedia Commons

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Great_auk,_Glasgow.jpg

Geirfuglen (*Pinguinus impennis*), som var vanlig i stort antall langs kysten på begge sider av Atlanterhavet, fra Grønland i nord til nordre deler av Spania i sør har nå vært offisielt utryddet siden 1844. Skal Smølalirypa nå bli vår neste geirfugl? Om Staten Norge ikke iverksetter umiddelbare tiltak nå, er det mye som kan tyde på at dette kan bety slutten på en art som genetisk har tilpasset seg et mildere klima, og som kan vise seg å være redningen for den

Skandinaviske lirypebestanden om klimaendringene med snøfattige vintre skulle bli et faktum. Vindturbiner dreper et stort antall liryper årlig, og det er i direkte konflikt med Norges egen målsetning om å ivareta og bevare naturmangfoldet, dens leveområder, og sikre en forvaltning også for etterslekten. Vi har ikke råd til å miste denne unikt tilpassede endemiske fuglearten. Iverksettes ikke drastiske tiltak nå, kan vi innen få år kunne oppleve at smølalirypa blir vår neste geirfugl som bare kan oppleves i en monter på et museum.

Norges Miljøvernforbund krever at Norske myndigheter treffer de nødvendige tiltak og handler NÅ!

Foto: Rannei Botten

Utstoppet smølalirype utstilt ved Norsk myrmuseum på Smøla

<http://www.nordmore.museum.no/bes%C3%B8k-oss/sm%C3%B8la/kultursti-ved-norsk-myrmuseum>
<http://www.nordmore.museum.no/images/StandardImage/Smlalirype%20Foto%20Rannei.JPG>

23.0. Konklusjon:

Etter Norges Miljøvernforbund sin oppfatning er Norske myndigheter forpliktet til å sørge for bevaring av levedyktige bestander av smølalirype. Det er dokumentert å være en genetisk unik variant av underarten for hver av de to store øyene Frøya og Hitra, og har trolig vært slik for Smøla også (*Gyllensten, Ryman & Sæther 1985*) (*Sæther 1989*).

Følgende er fastsatt i Naturmangfoldloven § 23, 3. ledd:

«Når det foreligger dokumentasjon for at en art etter vitenskapelige kriterier antas å ha en tilstand eller utvikling som vesentlig strider mot målet i § 5 første ledd, skal myndighetene etter loven – av eget tiltak eller etter krav fra en organisasjon eller andre med rettslig interesse – vurdere om det bør treffes vedtak etter første ledd.»

Kilde:

<https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100/§23>

Norges Miljøvernforbund krever med dette at norske myndigheter med tanke på bevaring av smølalirype vurderer «om det bør treffes vedtak etter første ledd.». Norske myndigheter bør samtidig vurdere om det er formålstjenlig å ha vindturbinanlegg i områder der det befinner seg smølalirype.

Tilbakemelding på dette brevet bes sendt til saksbehandler Trygve Moxness på mailadresse: trygve@nmf.no

Med miljøvennlig hilsen
Norges Miljøvernforbund

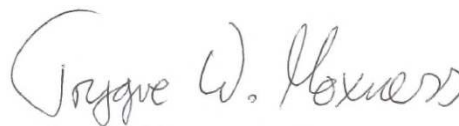
Kurt Oddekalv
Leder NMF

Arnfinn Nilsen
Saksbehandler NMF

Terje Sæther, forhenværende
rypeforsker med cand.real. oppgave
på smølalirype,

Trygve W. Moxness
Saksbehandler NMF
siviløkonom / Master of Science in
Business, fullført 19/07/2000
Master of Science in Logistics,
fullført 14/07/2004

24.0. Kopimottakere:

Kopimottakere:	E-post:	Nettside:
Frøya kommune	postmottak@froya.kommune.no	www.froya.kommune.no
Hitra kommune	postmottak@hitra.kommune.no	www.hitra.kommune.no
Smøla kommune	postmottak@smola.kommune.no	https://www.smola.kommune.no
Norsk institutt for naturforskning (NINA)	firmapost@nina.no	www.nina.no
FN-Sambandet v/ Generalsekretær Anne Cathrine da Silva	Anne.Cath.da.Silva@fn.no	www.fn.no
Paula Lehtomäki, Nordisk Ministerråds generalsekretær	hejo@norden.org	www.norden.org
Samarbejdsministrene (MR-SAM)	hekr@norden.org	www.norden.org
Nordisk Ministerråds sekretariat	anpi@norden.org	www.norden.org